РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 5
№ 3 (27)

Травень – червень 2020 р.

DOI 10.53672/ej.3.2020

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2020. Том 5, № 3 (27)

Травень–червень 2020 року

Київ · 2020
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.3.2020
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2020. Т. 5, № 3 (27) (травень–червень 2020 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2020. — 39 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2020
© Видавник Назаров О. А., 2020

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **8**

Деменко К. С., Большаков С. І. Оцінка вартості земельних сервітутів **8**

Большаков С. І. **Критерії проведення** судової експертизи щодо цивільних та кримінальних справ в Україні (Частина 1) **15**

Большаков С. І., Деменко К. С. Особливості судово-експертної діяльності в Україні **23**

1.2. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **28**

Міністерство освіти і науки України. Стандарт вищої освіти із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 "Психологія" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти **28**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **30**

29 травня 2020 року в 20.00 відбудеться другий з річного циклу 4 освітніх вебінарів Міжнародного співтовариства поліграфологів "Аналіз невербальної поведінки під час дослідження на поліграфі" **30**

КЦС ВС роз'яснив судам, як застосовується процесуальна санкція за ухилення від участі в експертизі **30**

Засуджено чоловіка за надання завідомо неправдивих показань у якості свідка **30**

ВАКС визнав неповажною причину неявки свідка у справі екс-гендиректора Херсонської ТЕЦ та застосував до неї грошове стягнення **30**

Вінницький апеляційний суд не змінив вирок жінці за катування дитини **31**

Позбавлення батьківських прав як захід захисту прав дитини **31**

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ **33**

EyeDetect: перше представлення в Києві **33**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **35**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Чому журнал називається реферативно-науковим? За ДСТУ 3017:2015 науковий журнал містить наукові публікації про теоретичні й прикладні дослідження, а реферативний — бібліографічні записи разом із рефератами. Ми поєднуємо обидва формати: оригінальні статті публікуємо вперше, а праці, оприлюднені раніше в інших джерелах, подаємо як реферати з анотацією та посиланням на першоджерело. Авторське право на повний текст залишається за автором і першим видавцем.[6]

Дорогі читачі! Наука про людину в суді змінюється щороку, і цей номер — тому підтвердження. У випуску 2020. Том 5, № 3 (27) — 4 матеріали; головні теми: теорія та історія спеціальних знань, нормативне регулювання експертизи.

> *Зі світової практики. 1910 року Едмон Локар заснував у Ліоні першу поліцейську криміналістичну лабораторію. У 2020 році минає 110 років від цієї події.*[7]

Читачі найчастіше знаходять у Google матеріал «Стандарт вищої освіти із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 "Психологія" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». Почніть із нього, а потім загляньте в розділ «Новини журналу»: тут щотижня з'являються нові матеріали, і саме з таких публікацій для багатьох почався шлях у науку.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

ОЦІНКА ВАРТОСТІ ЗЕМЕЛЬНИХ СЕРВІТУТІВ[1]

Деменко К. С., Большаков С. І.

DOI: 10.53672/ej.3.2020.01[1] Check for updates

Анотація. Деменко К. С. і Большаков С. І. звертаються до питання, з яким стикаються бухгалтери, оцінювачі та судові експерти: як визначити вартість права приватного земельного сервітуту, якщо вітчизняної науково обґрунтованої методики для цього немає. Майнові права на земельні ділянки (сервітут, емфітевзис, суперфіцій) автори розглядають як складник нематеріальних активів підприємств, а сервітут називають одним із найпоширеніших інструментів користування чужою землею. Мета дослідження полягає в розробленні обліково-аналітичного інструментарію визначення вартості права земельного сервітуту з урахуванням соціально-економічних чинників. Проаналізовано ст. 98 Земельного кодексу України, п. 47 постанови Кабінету Міністрів України від 11.12.2002 № 1531 «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок», що передбачає порівняльний підхід, і наукові публікації з цієї теми. Автори показують, що через нерозвинений ринок землі та брак даних про продаж обтяжених ділянок такий розрахунок в Україні практично неможливий, тому вартість сервітуту зазвичай визначають домовленістю сторін. Вони пропонують враховувати платоспроможність суб'єкта, на користь якого встановлено сервітут, рельєф ділянки, наявність інженерних комунікацій і прозорість розрахунків. Методику продемонстровано на прикладі ділянки площею 3,38 сотки в Одесі зі зливовим колектором, на якій приватна особа збудувала будинок. Ринкову вартість ділянки визначено порівняльним підходом (33,8 тис. дол. США), вартість колектора витратним підходом за даними системи Prozorro (1 983 800 грн), а сукупну вартість сервітуту в 2 890 654 грн. Щомісячний ануїтетний платіж, обчислений із коефіцієнтом користування сервітутом на рівні ставки земельного податку (0,3 %), становить 723 грн. Дохідний підхід автори вважають недоцільним через суб'єктивність прогнозу доходу. У висновках наголошено, що єдиної методики оцінки земельних сервітутів в Україні немає, Фонд державного майна її не розробив, і це обмежує надходження до державного та місцевих бюджетів. Запропонований інструментарій може стати в пригоді оцінювачам і судовим експертам у справах, де потрібно визначити вартість земельного сервітуту.

Ключові слова: земельний сервітут, оцінка вартості, майнові права, земельна ділянка, нематеріальні активи, порівняльний підхід, витратний підхід, ануїтетний платіж, оцінювач, ринкова вартість.

Valuation of Land Servitudes

Demenko K. S., Bolshakov S. I.

Abstract. Ukrainian accountants, valuers and forensic experts lack a scientifically grounded national methodology for valuing the right of a private land servitude, although servitudes are among the most common instruments for using another person's land. Demenko K. S. and Bolshakov S. I. treat property rights to land plots (servitude, emphyteusis and superficies) as part of a company's intangible assets and aim to develop an accounting and analytical tool for valuing a land servitude that takes socio-economic factors into account. The study analyses Article 98 of the Land Code of Ukraine, para-

graph 47 of Cabinet of Ministers Resolution No. 1531 of 11 December 2002 on expert monetary valuation of land plots, which prescribes a comparative approach, and the relevant literature. The authors show that, given the undeveloped land market and the absence of sales data on encumbered plots, this calculation is hardly feasible in practice, so servitude payments are usually set by agreement. They propose accounting for the solvency of the beneficiary, the plot's relief, existing utility networks and transparency of calculations. The method is illustrated by a 338 m² plot in Odesa with a storm-water collector built over by a private house: the land value is estimated by the comparative approach (USD 33,800), the collector by the cost approach using Prozorro procurement data (UAH 1,983,800), and the servitude in total at UAH 2,890,654. The monthly annuity payment, calculated with a usage coefficient equal to the 0.3% land tax rate, amounts to UAH 723. The income approach is rejected as too subjective. The authors conclude that Ukraine lacks a unified methodology for valuing land servitudes, which limits budget revenues.

Keywords: land servitude, valuation, property rights, land plot, intangible assets, comparative approach, cost approach, annuity payment, valuer, market value.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 24.06.2020; у номері — 30.06.2020; DOI:* ***10.53672/ej.3.2020.01***[1].

Повний текст

Текст статті.

На цей час одним із нагальних завдань бухгалтерського обліку є оцінювання вартості такого виду нематеріальних активів підприємств як майнові права на земельні ділянки. Актуальність зазначеного твердження випливає з особливостей урахування упущених вигід й витрат підприємств під час користування земельними ділянками й пов'язано зі зміною прав користування й розпорядження та володіння майном. Видами майнових прав, які є складовими нематеріальних активів підприємств є сервітут, емфітевзис та суперфіцій [14].

Дискусійного характеру набуває на цей час оцінка права користування чужими земельними ділянками – приватним сервітутом, оскільки це один з найрозповсюдженіших інструментів користування земельними ділянками й щодо визначення його вартості досі немає вітчизняних науково обґрунтованих методик у сучасному інформаційному просторі.

Мета дослідження полягає у розробці обліково-аналітичного інструментарію визначення вартості права земельного сервітуту із урахуванням соціально-економічних чинників, впливаючих на ефективність виробничо-фінансової діяльності суб'єктів господарювання [14].

Згідно із ст. 98 Земельного Кодексу України [1], право земельного сервітуту – це право власника (користувача) земельної ділянки на обмежене платне або безоплатне користування суміжною земельною ділянкою або ділянками.

Сервітут може бути строковим або безстроковим й встановлюється законом; за рішенням суду; згідно із угодою або за заповітом.

Види земельних сервітутів:

- право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху;
- право прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку, трубопроводів, інших лінійних комунікацій;
- право прокладати на свою земельну ділянку водопровід із чужої природної водойми або через чужу земельну ділянку;
- право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню земельну ділянку;
- право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право проходу до природної водойми;
- інші земельні сервітути.

Сервітути – це немайнові (нематеріальні) інтереси земельної власності, що надають право користування частиною майна, але не власності (наприклад, право проходу по частині земельної ділянки).

Оцінка вартості права земельного сервітуту згідно із п. 47 Постанови Кабінету Міністрів України «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок» [2], зводиться до визначення вартості строкового сервітуту завдяки використанню порівняльного підходу. А саме, вартість сервітуту розраховується як різниця між вартістю земельної ділянки, яка обтяжена сервітутом й аналогічною земельною ділянкою, яка не обтяжена сервітутом. Зазначимо, що на практиці в Україні здійснення зазначених розрахунків неможливо, оскільки ринок землі є нерозвиненим й бухгалтер та оцінювач не знайдуть інформацію про ринкову вартість земельної ділянки, обтяженої сервітутом. Практика оцінки вартості сервітуту здебільшого ґрунтується на умовах домовленості між власником земельної ділянки й користувачем сервітуту.

Аналіз публікацій [3; 4; 5, с. 60-104; 6; 7, с. 163; 8; 9; 10, с. 34] свідчить, що науковці та практики вважають, що головними завданнями, які повинен вирішити оцінювач задля коректного визначення вартості сервітуту, є оцінка вартості права власності на земельну ділянку та розрахунок частки вартості, що припадає на збитки від встановлення сервітуту. Визначення вартості права власності на земельну ділянку, на нашу думку, ототожнюється із оцінкою вартості землі. Розрахунок частки вартості, що припадає на збитки внаслідок встановлення сервітуту, переважна більшість оцінювачів й бухгалтерів здійснюють виходячи з припущення, що на її вартість впливають наступні чинники: частка земельної ділянки, обтяжена сервітутом, у загальній площі земельної ділянки; міра обмеження використання земельної ділянки внаслідок встановлення сервітуту; інтенсивність використання сервітуту.

На нашу думку, відповідно до нестійкого макроекономічного становища України розрахунки вартості права приватного земельного сервітуту повинні базуватись на врахуванні таких чинників: платоспроможність суб'єкта господарювання, на користь якого встановлено сервітут; рельєф земельної ділянки; наявність інженерних комунікацій; розрахунки повинні бути максимально прозорими й кожен з них повинен піддаватися неускладненій перевірці. Авторська позиція щодо побудови обліково-аналітичного інструментарію оцінки вартості права приватного земельного сервітуту ґрунтується, головним чином, на платоспроможності суб'єкта господарювання, оскільки, вважаємо, що не-

зважаючи на те, чи приватний або публічний сервітут встановлюється на земельну ділянку, її власник або держава (якщо земельна ділянка перебуває у державній власності) повинен отримувати той рівень дохідності, який допустимий внаслідок політичної та економічної ситуації у країні. Тому перейдемо до безпосередньої характеристики запропонованої нами методики оцінки вартості земельного сервітуту на прикладі ситуації, яка найбільш часто відбувається у вітчизняній практиці господарювання [14] .

У дачному селищі збудована асфальтова дорога, по якій проходить зливова каналізація. Стоки зазначеної каналізації надходять до зливового колектору, який збудовано на земельній ділянці, яка перебуває на балансі міста, тобто є державною власністю. На зазначеній земельній ділянці фізична особа збудувала дім й паркан. Не вдаючись до подробиць щодо законодавчого дозволу на будівництво нерухомості на земельній ділянці, яка використовується для функціонування каналізаційного колектору, й доступ до якого обтяжено внаслідок збудованого паркану, доцільно припустити, що забудова нерухомості на вказаній земельній ділянці, яка перебуває у державній власності, можлива була б тільки за умови обтяження цієї ділянки правом земельного сервітуту. Оскільки фізична особа побудувала дім й ускладнила прохід або під`їзд до каналізаційного колектора й має можливість користуватися ним, то вважаємо, що вона повинна сплачувати державі платежі за користування як земельною ділянкою, на яку в неї немає права власності й за користування колектором. Фактично зазначена фізична особа не сплачує платежі по сервітуту на користь місцевих органів влади. Тому виникає питання, який має бути розмір зазначених платежів, щоб він був посильним для вказаної фізичної особи, а також дозволив економічно обґрунтовано збільшувати податкові надходження бюджету громади, на якій знаходиться вказане дачне селище [14].

Розроблена нами методика визначення вартості сервітуту ґрунтується на використанні методу залишку для визначення вартості земельної ділянки без врахування вартості інженерних комунікацій [14].

Метод залишку визначає ринкову вартість земельної ділянки як різницю між ринковою вартістю всього об’єкта нерухомості (тобто земельної ділянки з поліпшеннями) та вартістю поліпшень за вирахуванням їх знецінення упродовж експлуатації [11, с. 156].

Задля визначення вартості земельної ділянки, не обтяженої правом земельного сервітуту, доцільно використовувати порівняльний підхід й інформацію за цих підходом можливо знайти у спеціалізованих виданнях, які містять дані щодо угод купівлі-продажу та оренди нерухомості. Згідно даних періодичного видання Aviso, ринкова вартість однієї сотки землі із наявністю кадастрового номера й правом власності у районі Шістнадцятої станції Великого фонтану в м. Одеса дорівнює 10 тис. $ станом на 14.05.2020 р. Площа оцінюваної земельної ділянки складає 3,38 сотки. Відповідно, ринкова вартість земельної ділянки, на якій розташовано колектор, дорівнює 33,8 тис. $. Нами взято до розрахунку усю площу земельної ділянки, оскільки комунікації розташовані по усієї площі ділянки, й, відповідно, сервітут накладено на усю площу земельної ділянки [14].

Під час оцінки вартості права земельного сервітуту доцільно врахувати відновлювану вартість інженерних комунікацій. Оскільки фізична особа користується колектором й обмежила вільний доступ до нього, то вона повинна підтримувати на належному рівні технічний стан колектора. Зазначимо, що відновлювальна вартість колектора

повинна розраховуватися із урахуванням зносу, проте, за відсутності документів та без наявності необхідних знань щодо укрупнених нормативів будівництва очисних споруд, ані бухгалтер, ані оцінювач зробити відповідні розрахунки не зможе. Тому доцільно обрати більш простий спосіб розрахунку вартості очисних споруд завдяки використанню он-лайн сервісу «ПРОЗОРО», який містить інформацію про фактично виконані угоди на будівництво подібних очисних споруд. Зокрема, порівнявши довжину колектора із аналогічним екземпляром, дані про ціну забудови якого взято з он-лайн сервісу «Прозоро», визначено, що вартість колектора дорівнює 15 790 864,00 грн з ПДВ [12] станом на 11.11. 2019 р. Враховуючи, що довжини колекторів не співпадають, зроблені відповідні розрахунки, й виходячи із довжини аналізованого колектора, визначено, що вартість забудови аналогічного за довжиною колектора складатиме 1 983 800, 00 грн. При цьому враховано, що технічний стан є задовільним.

Отже, ринкова вартість сервітуту буде складати (33,8 тис. $ США × 26,83 грн за 1$ США + 1 983 800, 00 грн) 2 890 654 грн. Зазначимо, що вказана ринкова вартість повинна сплачуватися за ануїтетним графіком платежів, виходячи із платоспроможності фізичної особи. Тому виникає питання, протягом якого періоду доцільно розподілити розраховану вартість земельного сервітуту. У цьому сенсі виникають два питання: враховувати термін платежів з моменту узаконення прав на земельну ділянку, або розрахувати розмір платежу виходячи із методу прямої капіталізації, тобто протягом поточного року, задля нівелювання політичних та фінансових ризиків. На нашу думку, доцільно розрахувати платіж за сервітутом виходячи з періоду на 12 місяців [14].

Вважаємо, що суб'єкт господарювання повинен сплачувати ануїтетний платіж безпосередньо за право користування сервітутом, яка розрахована за формулою 1 [14].

$$C_{ксм} = \frac{C_c}{12} \times k, \qquad (1)$$

де, $C_{ксм}$ – вартість права користування сервітутом за місяць; C_c – ринкова вартість сервітуту; k – коефіцієнт користування сервітутом.

Зазначимо, що значення коефіцієнта користування сервітутом нами пропонується визначати на рівні ставки земельного податку в Україні. Зокрема, пропонуємо становити коефіцієнт користування сервітутом станом на 2020 рік на рівні 0,3% від ринкової вартості сервітуту [14]. .

Відповідно до розробленої формули, ринкова вартість місячного ануїтетного платежу за право користування земельним сервітутом у нашому прикладі буде складати:

$C_{кмс}$ = (2 890 654 грн / 12 місяців) × 0,3% = 723 грн.

Узагальнюючи надані пропозиції щодо визначення вартості права користування земельним сервітутом, зазначимо, що рівень коефіцієнта користування сервітутом встановлено нами відповідно до врахування фінансової можливості суб'єкта господарювання сплачувати періодичні платежі. Ставка у розмірі 0,3% [13] обрана нами як одна з умов справляння платежів за користування земельними ділянками на регулярній основі й відповідно до здорового глузду щодо некоректності встановлювати платежі, які замість того, щоб сприяти розвитку підприємницької діяльності, спотворюють її. Зрозумілим є те, що запропонований нами обліково-аналітичний інструментарій оцінки вартості права земельного сервітуту ґрунтується лише на використанні порівняльного та витратного підходів, оскільки дозволяє визначити ринкову вартість вказаного майнового права на рівні вартості відновлення земельної ділянки й інженерних комунікацій. Вважаємо, що використання дохідного підходу для оцінки вартості права земельного сервітуту є недоцільним, принаймі у 2020 році, оскільки, інформація про чистий операційний дохід, який міг би отримати власник земельної ділянки, обтяженої сервітутом, містить забагато суб'єктивізму й є лише припущеннями з юридичного боку [14].

Таким чином, з аналізу вищевикладеного, можна зробити наступні висновки:

- В Україні немає єдиної Методики оцінки вартості земельних сервітутів.

- Державний регулятор оціночної діяльності в України Фонд державного майна досі так і не розробив і не подав на затвердження до КМУ Методики оцінки вартості земельних сервітутів.

- Відсутність в України єдиної Методики оцінки вартості земельних сервітутів не дає можливості в повній мірі додаткового залучення коштів до бюджету держави та місцевих громад.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України. Закон № 2768-III від 25 жовт. 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14 (дата звернення: 14.05.2020).

2. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок. Постанова Кабінету Міністрів України № 1531 від 11.12.2002 р. URL: *https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1531-2002-%D0%BF* (дата звернення: 14.05.2020).

3. Тітова С., Гребеник Л. Особливості процесу формування земельного сервітуту на землі оборонного призначення. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. № 2 (15). С. 65–70.

4. Положення про сервітутне (обмежене) землекористування та порядок визначення плати за землю при встановленні земельного сервітуту на території Тетіївської міської ради. URL: *http://tetiivmiskrada.gov.ua/uchast-gromadi/gromadski-obgovorennya/polozhennya-pro-servitutne-obmezhene-zemlekorustyvannia/* (дата звернення: 14.05.2020).

5. Бакулина А.А. Оценка соразмерной платы за пользование сервитутом : монография. Москва, Финансовый университет, 2016. 140 с.

6. Скрипник В. Сервітут як спосіб здійснення речових прав. Підприємництво, господарство і право. № 1. С. 44–48.

7. Перович Л., Губар Ю. Особливості оцінки часткових майнових прав на землю. Геодезія, картографія і аерографія. Вип. 71. 2009. С. 157-164.

8. Городиський М.П. Відображення в бухгалтерському обліку речових прав на чуже майно: суперфіцій, сервітут, емфітевзис. Міжнародний збірник наукових праць. Вип. 3(12). С. 139-145.

9. Свіржський Б. Сервітут і суперфіцій : некласичні способи користування чужою земельною ділянкою. Все про бухгалтерський облік. 2015. № 119. С. 23–26.

10. Волчек Р.М. Дискусійні питання визнання та оцінки вартості сервітуту як об'єкта бухгалтерського обліку. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : Водний спектр Джі-Ем-Пі, 2018. С. 31.

11. Лісняк В. Г. Оцінка майна в Україні (нерухоме майно). Київ, 2009. 296 с.

12. Будівництво каналізаційного колектора смт. Лисець Тисменицького району (ДСТУ Б.Д.1.1-1:2013) (ДК 021:2015 - 45000000-7 – Будівельні роботи та поточний ремонт). 11.11.2019 URL: *https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2019-10-24-001366-b* (дата звернення: 14.05.2020).

13. Брикало Ю. Земельний податок: ставки, пільги, відповідальність. 24.02.2020. URL: https://dreamdim.ua/ru/zemelnyj-podatok-2020-stavky-pilgy-vidpovidalnist/ (дата звернення: 14.05.2020).

14. Волчек Р.М., Большаков С.І. Обліково-аналітичний інструментарій оцінки вартості майнових прав на земельні ділянки. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції : матеріали VIII міжнар. наук.-практичн. конф. (м. Одеса, 21 травня 2020 р.). Одеса : ОНЕУ, 2020. С. 109–112.

В статье анализируется оценки стоимости такого вида нематериальных активов предприятий как имущественных прав на земельные участки, раскрываются проблемы частного сервитута как одного из самых распространенных инструментов пользования земельными участками.

Ключевые слова: *земельный участок, сервитут, имущественные права, оцека стоимости земельных сервитутов, оценщик, рыночная стоимость.*

У статті аналізується оцінки вартості такого виду нематеріальних активів підприємств як майнових прав на земельні ділянки, розкриваються проблеми приватного сервітуту як одного з найпоширеніших інструментів користування земельними ділянками.

Ключові слова: *земельна ділянка, сервітут, майнові права, оцеки вартості земельних сервітутів, оцінювач, ринкова вартість.*

References

1. Demenko K. S., Bolshakov S. I. Otsinka vartosti zemelnykh servitutiv [Valuation of Land Servitudes]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 3 (27). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2020.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/2222-otsinka-vartosti-zemelnikh-servitutiv (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

КРИТЕРІЇ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО ЦИВІЛЬНИХ ТА КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ В УКРАЇНІ (ЧАСТИНА 1)[1]

Большаков С. І.

DOI: 10.53672/ej.3.2020.02[1] Check for updates

Анотація. Приводом для статті Большакова С. І. стали випадки, коли судові експерти різних установ доходять кардинально протилежних висновків щодо вартості майна та майнових прав. Автор ставить за мету обґрунтувати критерії проведення судової експертизи в цивільних і кримінальних справах, які, на його думку, дадуть змогу звести нанівець маніпулювання результатами експертиз і науково обґрунтовано добирати експертів, яким доручають дослідження. Методом роботи є зіставлення норм Конституції України (п. 14 ч. 1 ст. 92), Цивільного процесуального кодексу (ст. 72, 102), Кримінального процесуального кодексу (ст. 3, 9, 69, 102), Закону України «Про судову експертизу» (ст. 1, 3, 7, 7-1, 9, 10), Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» (ст. 4, 10, 15) і Порядку рецензування висновків судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 25.05.2015 № 775/5. Автор доводить, що чинне законодавство дозволяє проводити експертизи не лише атестованим судовим експертам, а й іншим фахівцям, зокрема оцінювачам, за винятком експертиз, що належать до виключної компетенції державних спеціалізованих установ. Звідси перший критерій: усі такі особи мають керуватися єдиними методичними підходами, тобто законами про судову експертизу й оцінку майна, національними стандартами оцінки, стандартами фінансової звітності та бухгалтерського обліку; при цьому експерти державних установ, за спостереженням автора, мають доступ до «закритих» методик. Другий критерій стосується документального підтвердження спеціальних знань (кваліфікаційне свідоцтво оцінювача, диплом не нижче спеціаліста або понад десять років стажу), третій полягає в законній підставі дослідження (договір або ухвала суду). Як критерій наукової складової автор пропонує законодавчо закріпити вимогу щонайменше трьох публікацій на рік у фахових виданнях. У висновках Большаков С. І. стверджує, що проводити експертизи можуть також особи, не внесені до Реєстру атестованих судових експертів, і особи, чиє кваліфікаційне свідоцтво втратило чинність; що спеціальні знання можуть стосуватися будь-якої сфери, крім правової; що експерт повинен мати вищу освіту рівня не нижче спеціаліста. Стаття становить інтерес для суддів, адвокатів, судових експертів-оцінювачів як дискусійний погляд на межі допуску фахівців до судово-експертної діяльності.

Ключові слова: судова експертиза, критерії проведення експертизи, судовий експерт, оцінювач, висновок експерта, Цивільний процесуальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон «Про судову експертизу», оцінка майна, спеціальні знання.

Criteria for Conducting Forensic Examinations in Civil and Criminal Cases in Ukraine (Part 1)

Bolshakov S. I.

Abstract. Conflicting expert opinions on the value of property and property rights, issued by experts from different institutions, prompted Bolshakov S. I. to formulate criteria for conducting forensic examinations in civil and criminal cases in Ukraine. The author argues that such criteria would help prevent manipulation of expert findings and allow a scientifically grounded selection of experts. The study compares provisions of the Constitution of Ukraine, the Civil Procedure Code and

the Criminal Procedure Code (including the articles on the expert and on the expert opinion), the Law of Ukraine on Forensic Examination, the Law on Valuation of Property, Property Rights and Professional Valuation Activity, and the procedure for reviewing expert opinions approved by the Ministry of Justice of Ukraine in 2015. The analysis shows that current legislation allows examinations to be carried out not only by certified forensic experts but also by other specialists, including valuers, except for examinations reserved for state specialised institutions. Three criteria are proposed: the use of uniform methodological approaches based on valuation laws, national valuation standards and financial reporting and accounting standards; documentary proof of special knowledge, such as a valuer's qualification certificate, a specialist-level degree or more than ten years of professional experience; and a lawful basis for the examination, namely a contract or a court ruling. The author further suggests a statutory requirement of at least three publications per year in professional journals as evidence of scientific competence. He concludes that special knowledge may relate to any field except law and that an expert must hold at least a specialist-level degree. The paper offers a debatable but practice-oriented view of who may act as an expert.

Keywords: forensic examination, criteria for examination, forensic expert, valuer, expert opinion, Civil Procedure Code of Ukraine, Criminal Procedure Code of Ukraine, Law on Forensic Examination, property valuation, special knowledge.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 24.06.2020; у номері — 30.06.2020; DOI:* ***10.53672/ej.3.2020.02***[1].

Повний текст

Текст статті.

Входження нашої держави до європейського економічного простору передбачає дотримання принципів законності й прозорості у здійсненні угод цивільно-правового характеру. Разом з тим, на цей час все ще актуальним залишається питання щодо законності проведення судових експертиз, основна мета яких повинна полягати у збереженні цілей та інтересів суб'єктів господарювання.

Критичний аналіз наукових публікацій, присвячених дослідженню питань проведення судових експертиз, ініційованих за цивільними справами в Україні, свідчить, що на сьогодні науковці та практики значний наголос роблять на особливостях розрахунку та зниження збитків, що завдані суб'єктам господарювання під час непрозорих дій. Зокрема, стягненню збитків з контрагента, відповідальності особи за завдані збитки, відновлення втрачених бухгалтерських документів. Разом з тим, на нашу думку, потребують вирішення достатньо суттєві аспективизначення законності здійснення судових експертиз урозслідуванні цивільних та кримінальних справ, оскільки на цей час створилися прецеденти, внаслідок яких судові експерти різних підвідомчих установ обґрунтовують кардинально протилежні висновки щодо визначення вартості майна та майнових прав.

Мета дослідження полягає у спробі автора обґрунтувати критерії проведення судової експертизи щодо цивільних та кримінальних справ в Україні. Сформовані критерії дозволять звести нанівець маніпулювання результатами судових експертиз й створити науково-обґрунтований відбір щодо судових експертів підвідомчих установ, яким необхідно доручати проведення експертиз задля забезпечення принципів законності й прозорості під час винесення судових рішень у цивільних та кримінальних справах.

Задля уникнення дискусії, вважаємо за доцільне на початковому етапі нашого дослідження зробити наголос на тому, хто в нашій державі має право проводити експертні дослідження під час розгляду цивільних та кримінальних справ.

Відповідно до Розділу IV ст. 92 Конституції України: "Виключно законами України визначаються:

14) судоустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань, основи організацій та діяльності адвокатури; ....."

Відповідно до частини 1 ст. 72 Цивільного процесуального кодексу України:

«Експертом є особа яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи».

Відповідно до частини 2 ст. 72 Цивільного процесуального кодексу України:

"Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи".

Відповідно до частини 6 п. 6 ст. 72 Цивільного процесуального кодексу України:

"Експерт має право користуватися іншими правами, що надані Законом України "Про судову експертизу ".

Відповідно до частини 1 статті 69 Кримінального процесуального кодексу України:

«Экспертом в уголовном производстве является лицо, владеющее научными, техническими или иными специальными знаниями, имеющее право согласно Закону Украины "О судебной экспертизе" на производство экспертизы, и которому поручено провести исследование объектов, явлений и процессов, содержащих сведения об обстоятельствах совершения уголовного правонарушения, и дать заключение по вопросам, возникшим во время уголовного производства и касающихся сферы его знаний"».

Відповідно до частини 25 статті 3 Кримінального процесуального кодексу України:

"участники уголовного производства - .... эксперт, специалист ..."

Відповідно до частини 1 статті 9 (Законність) Кримінального процесуального кодексу України:

"1. Во время уголовного производства суд, следственный судья, прокурор, руководитель органа досудебного расследования, следователь, иные служебные лица органов государственной власти обязаны неукоснительно соблюдать требования Конституции Украины, настоящего Кодекса, международных договоров, согласие на обязательство которых дано Верховной Радой Украины, требование иных актов законодательства".

Відповідно до частини 3 статті 9 (Законность) Кримінального процесуального кодексу України:

"3. Законы и иные нормативно-правовые акты Украины, положения которых касаются уголовного производства, должны соответствовать настоящему Кодексу. При осу-

ществлении уголовного производства не может применяться закон, противоречащий настоящему Кодексу".

Відповідно до частини 5 статті 9 (Законность) Кримінального процесуального кодексу України:

"5. Уголовное процессуальное законодательство Украины применяется с учётом практики Европейского суда по правам человека".

Відповідно до статті 4 (Професійна оціночна діяльність) Закону України " Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні":

" ... Діяльність судових експертів, пов'язана з оцінкою майна, здійснюється на умовах і в порядку, передбачених Законом України "Про судову експертизу".

Відповідно до статті 1 (Поняття судової експертизи) Закону України «Про судову експертизу»:

"Судова експертиза - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду".

Відповідно до статті 3 Закону України «Про судову експертизу»:

"Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження".

Відповідно до статті 7 Закону України «Про судову експертизу»: «Судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом..... Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз".

Згідно статті 7-1 Закону України «Про судову експертизу», підставою проведення судової експертизи, «є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування, або договір з експертом чи експертною установою - якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб.».

Відповідно до пункту 2 статті 9 Закону України «Про судову експертизу»: «особа або орган, які призначають або замовляють судову експертизу, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, яких внесено до державного Реєстру атестованих судових експертів, або іншим фахівцям з відповідних галузей знань, якщо інше не встановлено законом.»

Відповідно до статті 10 Закону України «Про судову експертизу»: «Судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань (частина перша статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 09.09.2004 р. N 1992-IV).

Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної

спеціальності (частина друга статті 10 у редакції Закону України від 09.09.2004 р. N 1992-IV).

До проведення судових експертиз, крім тих, що проводяться виключно державними спеціалізованими установами, можуть залучатися також судові експерти, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому цим Законом (статтю 10 доповнено частиною третьою
згідно із Законом України від 09.09.2004 р. N 1992-IV).

Судовому експерту забороняється використовувати свої повноваження з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки та пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб (статтю 10 доповнено частиною четвертою згідно із Законом України від 17.05.2012 р. N 4711-VI).

До фахівця у відповідній галузі знань, який проводить судову експертизу, застосовуються положення цього Закону щодо гарантій, прав, обов'язків, відповідальності судового експерта, крім відповідальності за відмову від проведення експертизи та положень розділу III цього Закону».

Порядок проведення рецензування висновків судових експертів та висновків експертних досліджень, складених судовими експертами науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України (далі - НДУСЕ) і судовими експертами, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, затверджень Наказом Міністерства юстиції України від 25.05.2015 року за № 775/5 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 травня 2015 року за № 605/27050, із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства юстиції № 3925/5 від 08.12.2017 року).

Вимоги до висновку експерта визначені у статті 102 Цивільного процесуального кодексу України та статті 102 Кримінального процесуального кодексу України.

У висновку експерта повинно бути зазначено: коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, а також, за наявності, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, наукова ступінь, вчене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертові, які матеріали експерт використав. Інші вимоги до висновку експерта можуть бути встановлені законодавством.

Узагальнення нормативно-правової бази свідчить, що чинні нормативні акти щодо проведення судових експертиз під час розгляду цивільних та кримінальних справ дозволяють проводити експертизи не тільки судовим експертам, а й іншим фахівцям.

Отже, у судовому порядку можливо залучити й оцінювачів та фахівців, які володіють спеціальними науковими знаннями й не є зареєстрованими судовими експертами у реєстрі атестованих судових експертів, який веде Міністерство юстиції України. З цього приводу виникає питання, якими нормативними документами зазначені особи мають керуватися задля того, щоб забезпечити однакові висновки про вартість майна й майнових прав, якщо таку судову експертизу буде проводити: судовий експерт,

який зареєстрований у реєстрі атестованих судових експертів; оцінювач; бухгалтер; товарознавець; фінансист; економіст чи інженер, який працює на підприємстві або читає лекції у вищому навчальному закладі та інші фахівці. Незважаючи на те, що на перший погляд видно, що усі ці особи, не будуть однаково «надійно» забезпечені необхідною нормативною базою (судові експерти, які працюють у державних експертних установах, мають доступ до «закритих» методик оцінки майна та майнових прав), усі вони повинні й мають право керуватися вимогами й рекомендаціями Закону України «Про судову експертизу», Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»[2,5], національними стандартами оцінки майна та майнових прав, а також національними й міжнародними стандартами фінансової звітності та бухгалтерського обліку. У цьому випадку можливо забезпечити дотримання одного із критеріїв проведення прозорої судової експертизи – використання єдиних методичних підходів до визначення вартості майна та майнових прав, що є предметом цивільних справ.

Щодо документального підтвердження наявності у спеціаліста необхідних спеціальних знань, то зазначимо, що, наприклад, кваліфікаційне свідоцтво оцінювача є документом, який підтверджує достатній фаховий рівень підготовки оцінювача за програмою базової підготовки для самостійного проведення оцінки майна (ст. 15. (Кваліфікаційне свідоцтво оцінювача) Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»[5]. У товарознавця, бухгалтера, фінансиста та інших фахівців – це наявність диплому про вищу освіту (освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста) або стаж роботи за спеціальністю більше десяти років.

Ще одним критерієм, якого необхідно дотримуватися для того, щоб результати судової експертизи були легітимними, є наявність законодавчо обґрунтованої підстави проведення судової експертизи оцінювачем. Зокрема, оцінювачі керуються ст. 10 (Підстави проведення оцінки майна) Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»[5]. Згідно норм цього Закону, оцінка майна проводиться на підставі договору між суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання та замовником оцінки або на підставі ухвали суду про призначення відповідної експертизи щодо оцінки майна.

Вимоги до висновку експерта визначені у ст. 102 ЦПК та ст. 102 КПК України [3,4].

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, зазначимо, що чинна в Україні на цей час законодавча база надає право на проведення експертних досліджень та судових експертиз у цивільних справах, особам, які не внесені до Реєстру атестованих судових експертів та (або) особам, внесеним до Реєстру атестованих судових експертів, але термін дії кваліфікаційного свідоцтва яких про присвоєння кваліфікації судового експерта минув, або визнання його недійсним через звільнення з державної експертної спеціалізованої установи, а також оцінювачам, які володіють спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи.

Щодо наявності спеціальних наукових знань у судового експерта, оцінювача та фахівця, то зазначимо, що на сьогодні, на нашу думку, чинні норми поведінки під час проведення судових експертиз під час розгляду цивільних справ створюють прецедент, згідно із яким зазначені особи мають володіти суто практичними компетенціями й, нажаль, нівелюють наявність саме науково складової експертної діяльності. Тому, вважає-

мо за необхідне зазначити, що одним із критеріїв наявності спеціальних наукових знань у осіб, що займаються експертними дослідженнями, повинна бути наявність не менше трьох наукових публікацій за рік у фахових періодичних виданнях і це повинно бути закріплено на законодавчому рівні.

Таким чином, з аналізу вищевикладеного, можна зробити наступні висновки:

1. Законодавцем надано право на проведення експертних дослідження та судових експертиз у цивільних та кримінальних справах, за виключенням передбаченим законодавством експертиз, які проводяться виключно державними спеціалізованими установами, особами не внесеними до Реєстру атестованих судових експертів та/або особами внесеними до Реєстру атестованих судових експертів, але термін дії кваліфікаційного свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта минув, або визнання його недійсним через звільнення з державної експертної спеціалізованої установи, а також оцінювачами, які володіють спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи.

2. Необхідні спеціальні знання можуть ставитися до будь-якої наукової чи технічній сфері, крім правової.

3. Для проведення судових експертиз у цивільних та кримінальних справах експерт зобов'язаний мати відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста.

Список літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 26.05.2020).

2. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038а-XII. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4038-12/ed20170101 (дата звернення: 26.05.2020).

3. Цивільний процесуальний кодекс України : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15 (дата звернення: 26.05.2020).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15 (дата звернення: 26.05.2020).

5. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 липня 2001 р. № 2658 –III. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14 (дата звернення: 26.05.2020).

В статье раскрываются критерии проведения судебной экспертизы по гражданским и уголовным делам в Украине. Делается сопоставление между собой различных норм по осуществлению судебно-экспертной деятельности, описываются правовые основания проведения экспертного исследования, анализируются требования к заключению эксперта.

Ключевые слова: гражданско-процессуальный кодекс Украины, уголовный процессуальный кодекс Украины, заключение эксперта, судебный эксперт, судебная экспертиза.

У статті розкриваються критерії проведення судової експертизи у цивільних і кримінальних справах в Україні. Робиться зіставлення між собою різних норм щодо здійснення судово-експертної діяльності, описуються правові підстави проведення експертного дослідження, аналізуються вимоги до висновку експерта.

Ключові слова: *цивільно-процесуальний кодекс України, кримінальний процесуальний кодекс України, висновок експерта, судовий експерт, судова експертиза.*

References

1. Bolshakov S. I. Kryterii provedennia sudovoi ekspertyzy shchodo tsyvilnykh ta kryminalnykh sprav v Ukraini (Chastyna 1) [Criteria for Conducting Forensic Examinations in Civil and Criminal Cases in Ukraine (Part 1)]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 3 (27). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2020.02. URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/2220-kriteriji-provedennya-sudovoji-ekspertizi-shchodo-tsivilnikh-ta-kriminalnikh-sprav-v-ukrajini-chastina-1 (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ[1]

Большаков С. І., Деменко К. С.

DOI: 10.53672/ej.3.2020.03[1] Check for updates

Анотація. Большаков С. І. і Деменко К. С. (ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», Одеса) ставлять під сумнів законність судово-експертної діяльності, яку провадять працівники державних спеціалізованих установ: науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України та експертної служби МВС України. Вихідною є теза, що входження України до європейського економічного простору вимагає дотримання принципів законності й прозорості в судовій експертизі, призначення якої полягає в захисті інтересів держави, громадян і суб'єктів господарювання. Мета статті полягає в обґрунтуванні критеріїв, яким має відповідати проведення судових експертиз експертами державних установ. Нормативну базу аналізу становлять п. 14 ч. 1 ст. 92 і ст. 19 Конституції України, ст. 7 і 10 Закону України «Про судову експертизу», Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів (наказ Мін'юсту від 03.03.2015 № 301/5 зі змінами від 10.01.2019 № 82/5) і Положення про головні територіальні управління юстиції (наказ від 23.06.2011 № 1707/5). Автори зіставляють вимогу ч. 2 ст. 10 Закону про відповідну вищу освіту рівня не нижче спеціаліста з вимогою Положення про ступінь магістра й урахування навчального часу з профільних дисциплін за додатком до диплома. Посилаючись на короткий аналіз відомостей Реєстру атестованих судових експертів, вони стверджують, що значна частина експертів державних установ не має відповідної вищої освіти, а на запити про освіту працівників установи Мін'юсту відповідають посиланням на конфіденційність персональних даних (ст. 11 Закону України «Про інформацію»). Звідси висновок: експертно-кваліфікаційні комісії Мін'юсту та ДНДЕКЦ МВС фактично самостійно присвоюють кваліфікацію своїм працівникам, тоді як контроль головних територіальних управлінь юстиції поширюється на атестованих експертів, які не працюють у державних установах. Отже, на думку авторів, судово-експертна діяльність в Україні не завжди ґрунтується на засадах законності, незалежності, об'єктивності й повноти дослідження. Запропоновано законодавчо закріпити два критерії: обов'язкову вищу освіту за експертною спеціальністю та підтвердження наукової складової спеціальних знань, зокрема не менше трьох публікацій на рік у фахових виданнях.

Ключові слова: судова експертиза, судовий експерт, державні спеціалізовані установи, НДІСЕ Мін'юсту, НДЕКЦ МВС України, експертно-кваліфікаційна комісія, атестація судових експертів, вища освіта за експертною спеціальністю, принцип законності, критерії оцінки діяльності.

Specific Features of Forensic Expert Activity in Ukraine

Bolshakov S. I., Demenko K. S.

Abstract. Bolshakov S. I. and Demenko K. S., experts of a private research institute of forensic examination and valuation in Odesa, question whether forensic examinations performed by employees of state specialised institutions in Ukraine always meet the requirement of legality. They proceed from the premise that Ukraine's integration into the European economic area calls for lawful and transparent forensic expert activity that protects the interests of the state, citizens and businesses. The paper aims to substantiate criteria that examinations conducted by experts of the forensic research in-

stitutes of the Ministry of Justice and of the expert service of the Ministry of Internal Affairs should satisfy. The authors analyse Articles 19 and 92 of the Constitution of Ukraine, Articles 7 and 10 of the Law of Ukraine On Forensic Examination, the Regulation on Expert Qualification Commissions and Certification of Forensic Experts (Ministry of Justice Order No. 301/5 of 3 March 2015, as amended in 2019) and the Regulation on the main territorial departments of justice. Comparing the statutory requirement of relevant higher education with the master's degree requirement of the Regulation, and relying on a brief review of the State Register of Certified Forensic Experts, they argue that a considerable share of state experts lack education matching their expert specialty, while state institutions decline to disclose such data, citing confidentiality. In their view, the qualification commissions of the Ministry of Justice and of the State Forensic Science Centre of the Ministry of Internal Affairs de facto certify their own staff without external scrutiny. The authors propose to enshrine in law two criteria: higher education in the relevant expert specialty and proof of a scientific component of expertise, namely at least three papers a year in accredited specialised journals.

Keywords: forensic examination, forensic expert, state specialised institutions, Ministry of Justice of Ukraine, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, expert qualification commission, certification of forensic experts, expert education, rule of law, evaluation criteria.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 24.06.2020; у номері — 30.06.2020; DOI:* ***10.53672/ej.3.2020.03***[1].

Повний текст

Текст статті.

Входження нашої держави до європейського економічного простору передбачає дотримання принципів законності й прозорості у здійсненні судово-експертної діяльності в України. Разом з тим, на цей час все ще актуальним залишається питання щодо законності проведення судових експертиз, основна мета яких повинна полягати у збереженні цілей та інтересів держави, громадян та суб'єктів господарювання.

Мета дослідження полягає у спробі авторів обґрунтувати критерії проведення судової експертизи в Україні експертами державних спеціалізованих експертних установ, а саме: Міністерства юстиції України (МЮУ) та експертної служби Міністерства внутрішніх справ України (НДЕКЦ МВС України).

Відповідно до Розділу IV ст. 92 Конституції України [1]: «Виключно законами України визначаються:

14) судоустрій, судочинство, статус суддів, *засади судової експертизи,* організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань, основи організацій та діяльності адвокатури; ...».

Згідно до частини першої статі 10 Закону України "Про судову експертизу" судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань.

Відповідно до частини другої статі 10 Закону України "Про судову експертизу" судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, **які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста**.

Відповідно до пунктів першого, другого розділу V Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 №301/5 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства юстиції від 10.01.2019 №82/5) для присвоєння (підтвердження) кваліфікації судового експерта працівники НДУСЕ та фахівці, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, **повинні мати відповідну вищу освіту другого рівня за ступенем магістра.** Також**,** при вирішенні питання комісією щодо відповідності вищої освіти експертній спеціальності, за якою особа має намір отримати кваліфікацію судового експерта, **враховується навчальний час з відповідних дисциплін, зазначених у додатку до диплома про вищу освіту**.

Згідно до частини першої статі 7 Закону України "Про судову експертизу" **судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи**, а також судові експерти, які не є працевниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом .... Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз".

Провівши короткий аналіз судових експертів державних спеціалізованих експертних установ міністерства юстиції України (НДІСЕ МЮУ) та експертної служби Міністерства внутрішніх справ України (НДЕКЦ МВС України), які внесені до державного Реєстру атестованих судових експертів, було встановлено що значна частина їх не має відповідну вищу освіту.

Відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Головне територіальне управління юстиції діє в межах повноважень, встановлених Положенням про Головні територіальні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 23 червня 2011 року № 1707/5 (далі - Положення).

Відповідно до підпункту 4.51 пункту 4 Положення, **Головне територіальне управління юстиції** відповідно до покладених на нього завдань **здійснює контроль за діяльністю атестованих судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ** і здійснюють свою діяльність на підставі свідоцтва Мін'юсту та внесені до державного Реєстру атестованих судових експертів.

МЮУ та ДНДЕКЦ МВС згідно чинного законодавства рішеннями своїх експертно-кваліфікаційних комісії привласнюють кваліфікацію судового експерта.

На запити в НДУСЕ Мін'юсту щодо надання інформації, чи мають відповідну вищу освіту їх експерти (співробітники), у відповідях силяються до статті 11 Закону України "Про інформацію". До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про освіту.

На запити Міністру Міністерства юстиції України у відповідях вказують для отримання запитуваної інформації необхідно звернутися безпосереднього до керівництва НДУСЕ Мін'юсту.

Таким чином керівництво Мін'юсту та ДНДЕКЦ МВС "де факто" самостійно рішеннями своїх експертно-кваліфікаційних комісії присвоюють кваліфікацію судового експерта своєму співробітнику, який може не мати відповідну вищу освіту, не знати теоретичні, організаційні і процесуальні питання судової експертизи та методичні положення і практику їх застосування за відповідною експертною спеціальністю.

Таким чином, можливо зробити висновок, що в даний час в Украйні судово-експертна діяльність не завжди здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

Узагальнення нормативно-правової бази свідчить, що чинні нормативні акти щодо проведення судових експертиз працівниками державних спеціалізованих установ **обов'язково наявність відповідної вищої освіті по експертній спеціальності**.

Ще одним критерієм, якого необхідно дотримуватися для того, щоб результати судової експертизи були легітимними, є наявність у судового експерта наукових, технічних та спеціальних знань, необхідних для з'ясування відповідних обставин справи.

Щодо наявності спеціальних наукових знань у судового експерта, то зазначимо, що на сьогодні, на нашу думку, чинні норми поведінки під час проведення судових експертиз створюють прецедент, згідно із яким зазначені особи мають володіти суто практичними компетенціями й, нажаль, нівелюють наявність саме науково складової експертної діяльності. **Тому, вважаємо за необхідне зазначити, що одним із критеріїв наявності спеціальних наукових знань у осіб, що займаються судово-експертною діяльністю, повинна бути наявність не менше трьох наукових публікацій за рік у фахових періодичних виданнях і це повинно бути закріплено на законодавчому рівні.**

Список літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 22.08.2019).

2. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038а-XII. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4038-12/ed20170101 (дата звернення: 22.08.2019).

3. Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 №301/5 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства юстиції від 10.01.2019 №82/5). - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15 (дата звернення: 22.08.2019).

4. Положенням про Головні територіальні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 23 червня 2011 року № 1707/5. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-11 (дата звернення: 22.08.2019).

В статье делается попытка обосновать критерии проведения судебной экспертизы в Украине экспертами государственных специализированных экспертных учреждений, а имен-

но: научно-исследовательских учреждений судебных экспертиз Министерства юстиции Украины (НИИСЭ МЮУ) и экспертной службы Министерства внутренних дел Украины (НИЭКЦ МВД Украины), анализируется действующее украинское законодательство.

Ключевые слова: критерии оценки деятельности, НИЭКЦ МВД Украины, НИИСЭ МЮУ, судебный эксперт, судебная экспертиза.

У статті робиться спроба обгрунтувати критерії проведення судової експертизи в Україні експертами державних спеціалізованих експертних установ, а саме: науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України (НДІСЕ МЮУ) і експертної служби Міністерства внутрішніх справ України (НДЕКЦ МВС України), аналізується чинне українське законодавство .

Ключові слова: *критерії оцінки діяльності, НДЕКЦ МВС України, НДІСЕ МЮУ, судовий експерт, судова експертиза.*

References

1. Bolshakov S. I., Demenko K. S. Osoblyvosti sudovo-ekspertnoi diialnosti v Ukraini [Specific Features of Forensic Expert Activity in Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 3 (27). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2020.03. URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/2221-osoblivosti-sudovo-ekspertnoji-diyalnosti-v-ukrajini (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

1.2. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 05 СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 053 "ПСИХОЛОГІЯ" ДЛЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ[1]

Міністерство освіти і науки України

Реферат. Матеріал знайомить зі Стандартом вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня, який затверджено й уведено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 565. Публікація відтворює насамперед відомості про походження документа та процедуру його ухвалення. Стандарт розробили члени підкомісії зі спеціальності 053 «Психологія» Науково-методичної комісії № 5 з соціальних наук та журналістики. У тексті зазначено протоколи засідань підкомісії (від 20.04.2017 № 10) і сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН (від 28.03.2017 № 13), а також повторне схвалення стандарту підкомісією після надходження всіх зауважень і пропозицій. Фахову експертизу здійснили доктори психологічних наук, професори З. О. Кіреєва (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), Л. В. Засєкіна (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) і Н. Є. Завацька (Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля), методичну – С. А. Калашнікова (Інститут вищої освіти НАПН України) та Ж. В. Таланова (Національний Еразмус+ офіс в Україні). Документ розглянули Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Федерація роботодавців України, а Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти погодило його рішенням від 28.03.2019 № 3. Окрему частину становить добірка освітніх програм закладів вищої освіти: освітньо-професійні програми «Психологія», «Практична психологія», «Консультування та корекційно-розвивальна робота», «Початкова освіта та практична психологія», програми другого рівня «Психологія управління» і «Психологія», відомості про самооцінювання програми «Психологія бізнесу», каталог бакалаврських програм на 2019/2020 навчальний рік. Наведено посилання на офіційний текст стандарту та його дзеркальну копію. Для викладачів, розробників освітніх програм і судових експертів-психологів матеріал корисний як орієнтир щодо нормативних засад базової професійної підготовки психолога, на якій ґрунтується подальша спеціалізація, зокрема в юридичній психології, а також під час розроблення й акредитації освітніх програм.

Ключові слова: стандарт вищої освіти, спеціальність 053 «Психологія», бакалаврський рівень, Міністерство освіти і науки України, освітньо-професійна програма, фахова експертиза стандарту, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, підготовка психологів, забезпечення якості освіти.

Higher Education Standard in the Field of Knowledge 05 Social and Behavioural Sciences, Specialty 053 Psychology, for the First (Bachelor's) Level of Higher Education

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy.

Abstract. The publication introduces the Higher Education Standard for specialty 053 Psychology (field of knowledge 05 Social and Behavioural Sciences) at the first (bachelor's) level, approved

and enacted by Order No. 565 of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 24 April 2019. Rather than reproducing the competences and learning outcomes, the journal focuses on the origin of the document and the procedure of its adoption. The standard was drafted by the subcommission for specialty 053 Psychology of Scientific and Methodological Commission No. 5 on social sciences and journalism; the text cites the minutes of the subcommission (20 April 2017, No. 10) and of the higher education sector of the Ministry's Scientific and Methodological Council (28 March 2017, No. 13). Subject-matter review was carried out by three doctors of psychological sciences, Kireieva Z. O., Zasiekina L. V. and Zavatska N. Ye., and methodological review by Kalashnikova S. A. and Talanova Zh. V. The standard was also considered by the Ministry of Economic Development and Trade and the Federation of Employers of Ukraine and approved by the National Agency for Higher Education Quality Assurance (decision No. 3 of 28 March 2019). The material further lists examples of bachelor's and master's programmes in psychology developed by Ukrainian universities and links to the official text of the standard. It offers lecturers, programme developers and forensic psychologists a reference point on the regulatory basis of basic professional training in psychology.

Keywords: higher education standard, specialty 053 Psychology, bachelor's level, Ministry of Education and Science of Ukraine, educational programme, expert review, National Agency for Higher Education Quality Assurance, training of psychologists, quality assurance.

Першоджерело: *Стандарт вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : затв. наказом М-ва освіти і науки України від 24.04.2019 № 565.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 07.05.2020.*

References

1. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Standart vyshchoi osvity iz haluzi znan 05 Sotsialni ta povedinkovi nauky za spetsialnistiu 053 "Psykholohiia" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Higher Education Standard in the Field of Knowledge 05 Social and Behavioural Sciences, Specialty 053 Psychology, for the First (Bachelor's) Level of Higher Education] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 3 (27). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/1595-standart-vishchoji-osviti-za-spetsialnistyu-053-psikhologiya-dlya-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vishchoji-osviti (onovlena versiia vid 07.05.2020). [in Ukrainian].

2. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 053 "Psykholohiia" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of Higher Education in the Speciality 053 "Psychology" for the First (Bachelor's) Level of Higher Education] : zatv. nakazom M-va osvity i nauky Ukrainy vid 24.04.2019 № 565. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-053-psihologiya-dlya-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vishoyi-osviti (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

29 травня 2020 року в 20.00 відбудеться другий з річного циклу 4 освітніх вебінарів Міжнародного співтовариства поліграфологів "Аналіз невербальної поведінки під час дослідження на поліграфі"[1]

01.05.2020

Короткий зміст. 29 травня 2020 року о 20:00 Міжнародне співтовариство поліграфологів проводить для українських фахівців другий із чотирьох вебінарів річного циклу: «Аналіз невербальної поведінки під час дослідження на поліграфі». Буде розглянуто сучасні підходи й відомі методики такого аналізу з їхніми перевагами та недоліками. Навчання відповідає стандарту ASTM E2064-00 (2014) про періодичне підвищення кваліфікації; слухачі отримують відеозапис, презентацію, доступ до бібліотеки ISOPE і сертифікат після тесту. Три вебінари коштують 2000 гривень, із записом першого 2700 гривень.

КЦС ВС роз'яснив судам, як застосовується процесуальна санкція за ухилення від участі в експертизі[2]

15.05.2020

Короткий зміст. Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду постановою від 6 травня 2020 року у справі № 201/11183/16-ц скасував рішення про відмову в позові про оспорювання батьківства і передав справу на новий апеляційний розгляд. Суди не врахували, що позивач міг достовірно дізнатися про батьківство лише з висновку експертизи ДНК, від якої відповідачка ухилилася. За ухилення сторони від експертизи суд може визнати або відхилити відповідний факт, але має перевірити, чи її належно повідомили. Наведено позицію ЄСПЛ у справі «Калачова проти російської федерації».

Засуджено чоловіка за надання завідомо неправдивих показань у якості свідка[3]

19.05.2020

Короткий зміст. 18 травня 2020 року Прилуцький міськрайонний суд Чернігівської області визнав громадянина Ф. винним за ч. 2 ст. 384 КК України (введення в оману суду). У серпні 2016 року, свідчивши під присягою у справі про тяжкі тілесні ушкодження, він змінив попередні показання і навмисно неправдиво описав обставини злочину на користь обвинуваченого. Покарання: 1 рік 6 місяців виправних робіт з відрахуванням 20 % заробітку в дохід держави. Вирок на момент повідомлення не набрав законної сили. Випадок показує відповідальність свідка за неправдиві показання.

ВАКС визнав неповажною причину неявки свідка у справі екс-гендиректора Херсонської ТЕЦ та застосував до неї грошове стягнення[4]

05.06.2020

Короткий зміст. Вищий антикорупційний суд у справі колишнього генерального директора ПАТ «Херсонська ТЕЦ» (ч. 2 ст. 364 КК України) розглянув клопотання прокурора про привід свідків. Неявку свідка, який лікується амбулаторно, визнано поважною. Посилання іншого свідка на карантин (постанова КМУ від 11.03.2020 № 211) суд відхилив: обмеження не звільняють від обов'язку прибути за викликом, а присутність свідка під час допиту обов'язкова (ст. 22, 352 КПК України). За першу неявку на підставі ст. 327 КПК стягнуто 2102 гривні, один прожитковий мінімум.

Вінницький апеляційний суд не змінив вирок жінці за катування дитини[5]

19.06.2020

Короткий зміст. Вінницький апеляційний суд відхилив скаргу захисниці жінки, засудженої за ч. 1 ст. 127 КК України (катування) до двох років позбавлення волі за побиття малолітнього сина співмешканця, і залишив вирок без змін. Захист просив звільнити засуджену від відбування покарання з випробуванням, бо вона визнала вину. Прокурор наполягав на реальному покаранні: дитині завдано тілесних ушкоджень середньої тяжкості, зокрема черепно-мозкової травми й переломів восьми ребер, а насильство позначилося на психічному розвитку хлопчика.

Позбавлення батьківських прав як захід захисту прав дитини[6]

24.06.2020

Короткий зміст. Апеляційний суд розглянув скаргу Ц. на рішення Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області, яким відмовлено в позбавленні матері батьківських прав, і погодився з першою інстанцією: мати прагне бачитися з дитиною й брати участь у вихованні, а позивач цьому перешкоджає. Суд нагадав, що позбавлення батьківських прав є крайнім заходом, можливим лише після всебічного з'ясування обставин (п. 15, 16 постанови Пленуму ВСУ від 30.03.2007 № 3), а ухилення від виховання потребує винної поведінки батьків. Справа № 495/9166/17.

References

1. 29 travnia 2020 roku v 20.00 vidbudetsia druhyi z richnoho tsyklu 4 osvitnikh vebinariv Mizhnarodnoho spivtovarystva polihrafolohiv "Analiz neverbalnoi povedinky pid chas doslidzhennia na polihrafi" [On 29 May 2020 at 20:00, the Second of the Annual Series of Four Educational Webinars of the International Society of Polygraph Examiners, "Analysis of Non-Verbal Behaviour During a Polygraph Examination", Will Be Held]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 1 trav. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/1503-29-travnya-2020-roku-v-20-00-vidbudetsya-drugij-z-richnogo-tsiklu-4-osvitnikh-vebinariv-mizhnarodnogo-spivtovaristva-poligrafologiv-analiz-neverbalnoji-povedinki-pid-chas-doslidzhennya-na-poligrafi (onovlena versiia vid 01.05.2020). [in Ukrainian].

2. KTSS VS roziasnyv sudam, yak zastosovuietsia protsesualna sanktsiia za ukhylennia vid uchasti v ekspertyzi [The Civil Cassation Court of the Supreme Court Explained to the Courts How the Procedural Sanction for Evading Participation in an Examination Is Applied]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 15 trav. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/1727-kcs-vs-roz-yasniv-

sudam-yak-zastosovuyetsya-procesualna-sankciya-za-uhilennya-vid-uchasti-v-ekspertizi (onovlena versiia vid 15.05.2020). [in Ukrainian].

3. Zasudzheno cholovika za nadannia zavidomo nepravdyvykh pokazan u yakosti svidka [A Man Was Convicted of Giving Knowingly False Testimony as a Witness]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 19 trav. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/1787-zasudzheno-cholovika-za-nadannya-zavidomo-nepravdivih-pokazan-u-yakosti-svidka (onovlena versiia vid 19.05.2020). [in Ukrainian].

4. VAKS vyznav nepovazhnoiu prychynu neiavky svidka u spravi eks-hendyrektora Khersonskoi TETS ta zastosuvav do nei hroshove stiahnennia [The High Anti-Corruption Court Found the Witness's Reason for Non-Appearance Unjustified in the Case of the Former Director General of the Kherson Combined Heat and Power Plant and Imposed a Monetary Penalty on Her]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 5 cherv. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2153-vaks-viznav-nepovazhnoyu-prichinu-neyavki-svidka-u-spravi-eks-gendirektora-hersonskoyi-tec-ta-zastosuvav-do-neyi-groshove-styagnennya (onovlena versiia vid 05.06.2020). [in Ukrainian].

5. Vinnytskyi apeliatsiinyi sud ne zminyv vyrok zhintsi za katuvannia dytyny [The Vinnytsia Court of Appeal Upheld the Sentence of a Woman for Torturing a Child]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 19 cherv. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2199-vinnickij-apelyacijnij-sud-ne-zminiv-virok-zhinci-za-katuvannya-ditini (onovlena versiia vid 19.06.2020). [in Ukrainian].

6. Pozbavlennia batkivskykh prav yak zakhid zakhystu prav dytyny [Deprivation of Parental Rights as a Measure to Protect the Rights of the Child]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2020. 24 cherv. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/2228-pozbavlennya-batkivskih-prav-yak-zahid-zahistu-prav-ditini (onovlena versiia vid 24.06.2020). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

EyeDetect: перше представлення в Києві

6–7 червня 2019 року на III Міжнародному конгресі розслідувачів та експертів з кризових ситуацій у Києві представили мобільну технологію виявлення прихованої інформації EyeDetect.

Технологію компанії Converus, Inc. (США) представили її представники в Україні — Деррил Стреттон Буленс, Віра Кудря й Олег Назаров. Доповідь «EyeDetect — сучасна мобільна технологія детекції прихованої інформації, її економічні та науково обґрунтовані переваги при використанні в кризових ситуаціях» зробив перед представниками 10 країн Східної Європи, Середньої Азії та США кандидат психологічних наук, доцент О. А. Назаров [1].

Тестування учасників III Міжнародного конгресу на EyeDetect, Київ, червень 2019 р. [1]

Інтерес до технології виявили представники фактично всіх країн-учасниць. Тестування на конгресі пройшли, зокрема, голова оргкомітету, доктор юридичних наук, професор Олексій Одерій, керівник агентства розслідувань «Один» Сергій Сеник, члени Колегії поліграфологів України [1].

Демонстрація технології EyeDetect на конгресі [1]

Тести проводили члени команди Converus в Україні. Д. С. Буленс — член Технічної консультативної ради EyeDetect, колишній президент Каліфорнійської асоціації поліграфологів; досліджуваннями на поліграфі займається з 2001 року і провів понад 8000 тестувань у кримінальних справах і під час відбору кандидатів на державну службу [1].

References

1. Na III Mezhdunarodnom Kongresse rassledovateley i ekspertov po krizisnym situatsiyam 06-07 iyunya 2019 goda v Kieve byla predstavlena sovremennaya mezhdunarodnaya mobilnaya tekhnologiya vyyavleniya skryvaemoy informatsii EyeDetect. Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2019. 10 cherv. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/958-na-iii-mezhdunarodnom-kongresse-rassledovatelej-i-ekspertov-po-krizisnym-situatsiyam-06-07-ibnya-2019-goda-v-kieve-byla-predstavlena-sovremennaya-mezhdunarodnaya-mobilnaya-tekhnologiya-vyyavleniya-skryvaemoj-informatsii-eyedetect (onovlena versiia vid 23.11.2021). [in Russian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у травні–червні 2020 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	психологічна експертиза	39
3	судово медична експертиза	39
4	екологічна експертиза	35
5	почеркознавча експертиза	26
6	трасологічна експертиза	17
7	комісійна експертиза	13
8	гендерно правова експертиза це	13
9	експертиза проектної документації	10

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «гендерно правова експертиза це» (різкий сплеск).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Міністерство освіти і науки України* Стандарт вищої освіти із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 "Психологія" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	4 702
2	*Деменко К. С., Большаков С. І.* Оцінка вартості земельних сервітутів	4 548
3	EyeDetect: перше представлення в Києві	2 933
4	*Большаков С. І.* Критерії проведення судової експертизи щодо цивільних та кримінальних справ в Україні (Частина 1)	2 020
5	*Большаков С. І., Деменко К. С.* Особливості судово-експертної діяльності в Україні	1 770

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-пси-

хологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

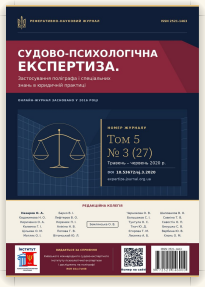

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2020. Т. 5, № 3 (27). 39 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2020. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19793-2020-3-32.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2020. Vol. 5, No. 3 (27). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2020. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and

Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Crime scene investigation. Britannica. URL: https://www.britannica.com/topic/crime-scene-investigation (data zvernennia: 04.11.2026).

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.05.2020–30.06.2020 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.05.2020–30.06.2020]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2020-05-01%202020-06-30&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2020. Том 5, № 3 (27)
травень–червень 2020 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 39 с.

DOI 10.53672/ej.3.2020. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua